

А. І. Бондаренко,
аспірант кафедри публічного управління та митного адміністрування,
Університет митної справи та фінансів
ORCID ID: 0000-0002-6944-3489

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.11—12.127

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

L. Bondarenko,
Postgraduate student of the Department of Public Management
and Custom Administration, University of Customs and Finance

TRANSFORMATIONAL PROCESSES IN THE ORGANIZATION OF EXECUTIVE BODIES

Представлені теоретичні і практичні аспекти дослідження поняття "трансформація" як невід'ємного складника діяльності держави і суспільства щодо досягнення довгострокових цілей у соціально-економічному розвитку країни. Зазначено відсутність змісту і особливостей цього поняття стосовно сфери публічного управління з огляду на діяльність органів виконавчої влади. Доведено, що вирішенням проблем трансформації країни насамперед повинен займатись уряд. Описано особливості прояву цього явища в системі управління і його подвійного впливу на якість та результативність діяльності в публічному управлінні, яке генерує, спрямовує, організує, контролює і регулює процеси розвитку системи національного господарства. Запропоновано спосіб активізації інноваційних, трансформаційних перетворень у системі органів влади з метою підвищення їх впливу на ефективність управлінської діяльності і розвиток керованих систем. Наведено перелік складників процесу трансформаційного руху в системі публічного управління, концептуальну модель трансформаційних процесів.

Theoretical and practical aspects of the study of the concept of "transformation" as an integral part of the state and society to achieve long-term goals in socio-economic development of the country. A wide range of theoretical definitions of the concept of "transformation" is considered, the list and content of components that partially identify it with changes of different nature or with the processes of their implementation are described. The lack of content and features of this concept in relation to the sphere of public administration in view of the activities of executive bodies is noted. It has been proved that the government should first of all solve the problems of the country's transformation. The state, as the center of government, has the power and resources to effectively manage all life processes and must ensure the democratic development of all systems in their interconnection. That is why the executive authorities must cover all the processes of transformation in the country. The peculiarities of the manifestation of this phenomenon in the management system and its double impact on the quality and effectiveness of public administration, which generates, directs, organizes, controls and regulates the development of the national economy. A way to intensify innovative, transformational transformations in the system of government in order to increase their impact on the effectiveness of management and development of managed systems. It is proposed to implement it by analyzing the content of labor and identifying its main components, identifying stages

of transformational change, mastering and managing them in order to focus the executive on key issues of socio-economic development, policy development of transformational change, development strategies, programs and models movement in the state. The list of components of the process of transformational movement in the system of public administration, the conceptual model of transformational processes is given. Analysis of the concepts of "change" and "transformation" in the processes of executive bodies shows their differences, although in the management system they are used together. Changes create requirements for transformation, although they cannot be implemented without them. Transformation processes prevent negative changes, promote and implement positive ones, and are the main motive for achieving the goals of territorial development, ensuring innovation and implementation of economic, social, natural and other benefits in the future of Ukraine.

Ключові слова: зміни, трансформація, трансформаційні процеси, публічне управління, органи виконавчої влади, управлінська діяльність, розвиток, процеси, етапи.

Key words: changes, transformation, transformation processes, public administration, executive bodies, administrative activity, development, processes, stages.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Поняття "трансформація" належить до загальнонаукових феноменів, який широко використовується в біотехнологіях, медицині, сільськогосподарських науках, у теорії перекладу та лінгвістики, в юридичних, політичних, економічних науках, як наукова теорія, як один зі способів перетворення міжнародних норм права у внутрішні норми державного права, в соціальних та інших процесах [3; 4; 8; 10; 14].

Найширше це поняття стало вживатися в другій половині ХХ ст., чому сприяли процеси глобалізації, які зумовили поширення його в трансформаційних процесах суспільних, політичних, державних і правових явищ для характеристики новітніх процесів, пов'язаних із радикальними структурними змінами національних економік. Вони стосувалися багатьох сфер життя і видів діяльності, вони мають свій певний вираз у формуванні і функціонуванні, прояв у діях, тривалість за часом, за динамікою стану та розвитку.

В сучасній Україні демократичні засади громадянського суспільства і нового типу управління формувалися стихійно в умовах кризових ситуацій в економічній і соціальних сферах, що не дозволяє досягти прогностичних очікуваних результатів діяльності. Нові суспільні трансформації здійснюються із суттєвими перепонами і низькою результативністю. Більшість із них не достатньо забезпечена впливом і участю центральних органів виконавчої влади (далі — органів виконавчої влади), які повинні їх безпосередньо налагоджувати і відповідати за якість процесів внутрішнього розвитку. Такий стан зумовлює необхідність продовжувати і поглиблювати теоретичні і практичні дослідження, спрямовані на трансформацію процесів в організації діяльності органів виконавчої влади і їх відповідного характеру, специфіки і забезпечувати їх плин. Своєчасні інноваційні трансформації в самій системі публічного управління відіграють виняткову роль у створенні нових соціальних, економічних та інших передумов підвищення якості життя

населення і розвитку держави в цілому, формуючи чинники, які будуть впливати на трансформаційну спроможність і результативність процесів розвитку територій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Розгляду змісту поняття "трансформація", його теоретичним аспектам і методології застосування присвячені праці Е. Тоффлера, П. Штомки, Т. Заславської, Л. Євстигнєєвої, Н. Макашевої, Ю. Осіпова, С. Єрохіна, Г. Поченчука, Н. Гражевської, С. Філіпової, Є. Івченко [8]. У процесі дослідження підходів щодо визначення джерел і об'єктів трансформації економічної системи особливу увагу привертають теоретичні розробки в працях Д. Белла, С. Глазьева, Є. Денисона, П. Друкера, Д. Кендрика, С. Коваля, Р. Солоу, Дж. Стігліца, Я. Тінбергена, Є. Тоффлера, Ф. Хайека, Й. Шумпетера та ін. [11]. Соціокультурні трансформації українського суспільства у своїх працях досліджували Б. Кравченко, Т. Кузьо, А. Аслунд, Е. Вілсон, В. Бабенко, С. Єкельчик, О. Шмідтке, А. Добантон, О. Гужон, С. Кара-Мурза, А. Дюб'єн, Л. Біланюк та ін. [7].

В наукових працях розкривається змістовна сутність поняття "трансформації" як явища і як процесу, що перетворює життя, його зміст, підкреслюється його присутність в усіх сферах життєдіяльності, необхідність певних технологій і засобів його впровадження. Однак у практичному житті народу України більшість здійснюваних трансформаційних заходів продовжують залишатися системно незавершеними і навіть продукують нові невирішені проблеми. Ще й досі відсутнє високоефективне публічне управління змінами на всіх рівнях державного устрою. Органи виконавчої влади, відповідають вимогам часу і не стали повноцінними модераторами інноваційних перетворень. Тому питання трансформаційних перетворень у країні потребують подальших наукових досліджень і методологічного обґрунтування

Таблиця 1. Тлумачення поняття "трансформація" різними вченими

Автор	Визначення поняття
Тоффлер Е. [3]	Трансформація – перехід, потужна конвергенція змін. Ми нині спостерігаємо потужну конвергенцію змін – трансформацію виробництва, яка відбувається одночасно з трансформацією капіталу і грошей. Разом вони формують нову систему творення цінностей на планеті. Переворот, різні бурхливі події, зміни, поштовхи в нову систему, які є не продовженням розвитку в поточному напрямі, а радикальними змінами, що, можливо, заперечують попередній досвід.
Белл Д. [2]	Це задана і вироблена міра необхідних змін, у рамках якої триває відбір найбільш вагомого і перспективного, відбувається адаптація суспільства до змін середовища шляхом формування програм, проєктів, цілей, технологій вирішення суперечностей та ін.
Шумпетер Й. [11]	Креативне руйнування, що супроводжується радикальними інноваціями
Друкер П. [1]	Соціальні перетворення є найбільш тривалими; вони швидше, ніж усе насильство, виявлене на політичній поверхні суспільства, змінили не тільки його саме, але й економіку, й спільноту, й правління, в яких, з якими і за яких ми тепер живемо
Дж. Стігліц [11]	Перехідні процеси, які неминуче тягнуть за собою колективні дії, що можуть мати місце, як у межах державного регулювання, так і поза ними, як на національному, так і на локальному рівнях
Хайек Ф. [1]	Поступова трансформація жорстко організованої ієрархічної системи – перетворення її в систему, яка дає людям можливість намагатися самим влаштувати своє життя і вибирати з різноманіття форм життєдіяльності ті, які відповідають їх нахилам, – така трансформація тісно пов'язана з розвитком комерції
Мочерний С. [4]	Перетворення виду, форми, істотних властивостей тих чи інших об'єктів, тобто процес, що стосується як специфічних закономірностей функціонування об'єкта, так і його внутрішньої структури та зовнішньої форми
Гражевська Н. [8]	Загальна форма розвитку економічних систем, пов'язана з еволюційними та революційними змінами, постійними переходами економічних систем із стійкого в нестійкий стан і навпаки
Глушенко В. [4]	Процес, у якому перебуває не визначена в орієнтирах економічна система у зв'язку з невизначеністю якості майбутнього розвитку; інверсійний тип ринкових змін
Шюллер А., Крюссельберг Х. [4]	Докорінне перетворення соціально-економічної системи внаслідок зміни порядку системи та її структури, тобто процес заміни конструктивних ознак одного господарського порядку схожими ознаками іншого порядку, результатом чого є докорінне перетворення економічної системи в цілому
Івашина С., Івашина О. [8]	Зумовлені змінами технології глибинні перетворення, що відбуваються на рівні економічних відносин, інститутів економічної та соціальної сфери. Процес, який послідовно та безперервно здійснюється на всіх рівнях економічної системи
Поченчук Г. [8]	Складний процес перетворень, внаслідок яких змінюються кількісні та якісні параметри систем та їхніх складових
Чернюк Л. [10]	Трансформації – з одного боку, зміна застарілого формату соціальної моделі взаємодії на новітній, з іншого боку, утворення в ході такого процесу соціальних інститутів, які ініціюють, коригують чи ліквідовують певні конструкції за допомогою публічних настанов (формальних норм, процедур чи правил)
Головаха Є. [5]	Соціальна трансформація – це процес суттєвих, глибинних соціальних змін, який, на відміну від транзиту, не має наперед заданої цілі
Міхровська М. [9]	Зміни, перетворення виду, форми, істотних властивостей чого-небудь
Маркович І. [4]	Трансформація економічного простору – це категорія, що демонструє якісні перетворення економічних систем, характеризує різні форми суттєвих змін безвідносно до вектора наслідків, відображає перехід економічної системи на новий рівень розвитку.
Михненко А. [14]	Трансформація – це інтегроване поняття, що охоплює процедури введення, звільнення і поновлення. В управлінні суспільним розвитком трансформація проявляється як перехід до нових принципів управління й завжди супроводжується нестандартними змінами. Вона найчастіше починається за існуючої організаційної структури, а завершується досягненням якісно нового рівня управління.

їх впровадження в органах виконавчої влади. Пріоритетне оновлення діяльності органів виконавчої влади підвищить їх спроможність до організації і регулювання трансформаційних процесів у керованих сферах, системах і об'єктах. Тому виникає потреба в подальшому дослідженні, перегляді й осмисленні особливостей поняття "трансформація" в системі діяльності органів виконавчої влади як ідеолога, організатора і координатора перетворень у країні.

МЕТА СТАТТІ

Осмислення, вивчення, дослідження і перегляд поняття "трансформація" в змісті і організації діяльності органів виконавчої влади як ідеолога і координатора інноваційних перетворень в українському суспільстві, визначення основних напрямів трансформаційних процесів у системі публічного управління, їх формуванні, реалізації і контролю.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Неодмінною умовою розвитку будь-яких глобальних, національних, регіональних і локальних систем є своєчасне, якісне і продуктивне управління процесами

їх функціонування і розвитку. Ці дії відображаються в складному і багатогранному понятті "трансформація", яке вживається для пояснення формування процесів змін і перетворень в усіх сферах суспільного життя людей. В умовах глобалізації багато країн світу перебуває під впливом трансформаційних процесів. В Україні трансформаційні заходи стали багатоплановим, довгим, складним за змістом і умовами плину процесом. Активний трансформаційний період розпочався одразу після набуття Україною незалежності, але досі не закінчився, а характер, шляхи й кінцеві результати здійснюваних перетворень до цього часу остаточно не сформувались. Ця обставина суттєво гальмує соціально-економічний розвиток країни і спонукає до аналізу причин і способів подальшого підвищення ефективності трансформаційних процесів.

Є. Головаха, аналізуючи характер і специфіку трансформаційних процесів і трансформаційних заходів в українському суспільстві, кроки трансформації країни поділяє за такими етапами: 1992—1994 рр. — стримування інституціональних змін; 1995—1999 рр. — становлення подвійної інституціональної системи; 2000—2004 рр. — інституціональна криза і Помаранчева ре-

волюція; 2005—2010 рр. — нереалізовані "постреволюційні" очікування: від ейфорії до розчарування; 2011—2013 рр. — стратегічна невизначеність і нові політичні ризики; 2014—2016 рр. — від "драми невизначеності" до трагедії визначення вектору трансформації, 2017 р. — донині — початок декларованого транзиту, підкреслення стихійних переваг і збіг зі зміною президента [5, с. 27]. Глибинні трансформаційні зміни в Україні почались раптово за відсутності історичного, демократичного досвіду і демократичного транзиту та локального підприємництва. На основі аналізу змісту етапів дослідник виокремив основні типи соціальної трансформації: природну, відновлену природну, волюнтарну і вимушену. Для України характерною є вимушена трансформація, і існують можливості її реального здійснення [6, с. 7].

Стан українського суспільства показує, що, застосовуючи кроки і досвід демократичних країн для досягнення успішності заходів запроваджуваного в Україні демократичного транзиту і трансформаційних перетворень, потребує актуалізації діяльності органів виконавчої влади з удосконалення їх теоретичної, методологічної і практичної пов'язаності і забезпеченню діяльності відповідними знаннями професійними та іншими видами ресурсів, починаючи з концептуалізації трансформації і запровадження трансформації безпосередньо в діяльність як самої системи управління, так і керованих об'єктів. Саме органи виконавчої влади повинні бути модератором трансформацій і безпосередньо брати участь в їх проведенні разом із суб'єктами і спільнотою громадянського суспільства. Водночас слід пам'ятати, що не всі процеси, що з'являються в суспільному житті, є позитивними (безробіття, стагнація індустріальної сфери економіки, глобальні ризики, кризи у світовій економіки, високий рівень конкуренції тощо). При їх появі трансформаційні процеси, спрямовані на подолання негативних явищ, відіграють особливу роль і стають головним регулятором рівноваги суспільного життя.

Така ситуація потребує подальшого перегляду теоретичних засад і наукового обґрунтованого змісту поняття "трансформація", уточнення його особливостей як складників системи публічного управління на рівні органів виконавчої влади, починаючи з історичних шляхів еволюції цього поняття. Визначення поняття "трансформація" зарубіжними авторами наведено в табл. 1.

Визначаючи поняття "трансформація" зарубіжні автори виділяють такі його основні риси, як: різнобічність, радикальність, необхідність, креативність, поступовість, бурхливість та інші якості. Вітчизняні вчені розглядають трансформацію здебільшого за окремими сферами: економічною, соціальною, політичною та іншими, підкреслюючи їх процесний характер з огляду на іманентні особливості національної економіки сучасного періоду. Перегляд існуючих визначень поняття трансформації засвідчує, що трансформація системи публічного управління не була об'єктом глибокого аналізу, оскільки її особливості не зазначаються в існуючих дослідженнях. На нашу думку, це і стало однією з головних причин наявних проблем виходу України із тяжкої кризи.

Трансформація політичної системи і соціально-економічного устрою країни після набуття Україною незалежності не відрізнялась масштабністю, глибинністю і необхідністю широкого кола трансформаційних заходів. Побудова нового типу системи публічного управління і організаційної структури органів виконавчої влади, здійснювані одночасно і без випередження трансформаційних процесів самих систем управління не сприяли якісному, повному і рівномірному вирішенню й інтегруванню завдань перебудови практичної діяльності в усіх сферах життя суспільства. Своєчасно не відбулось і створення потужного науково-методичного забезпечення, врахування і збереження набутого вітчизняного досвіду і поєднання його з прогресивними здобутками демократичних країн, що поглиблювало безсистемність змін і відсутність появи трансформаційного потенціалу і можливостей органів виконавчої влади.

Серед основних ключових завдань трансформаційних процесів діяльності органів виконавчої влади в системі публічного управління повинні відображатись:

- формування і запровадження відповідної ідеології, цілей стратегічного і соціально-економічного розвитку країни;

- визначення характерних цінностей і системності процесів і механізмів функціонування органів виконавчої влади щодо їх забезпечення;

- максимальне наближення кожного рівня публічного управління й урядування, процесів безпосереднього управління і відповідальності за результати власної діяльності і діяльності керованих систем, підсистем, об'єктів і процесів;

- науково-методична обґрунтованість оновлення і раціоналізація методів, технологій, організаційних форм управлінської діяльності в соціальній і економічній сферах, які забезпечують досягнення країною поставлених цілей;

- демократизація процесів управління, як умови самовизначення країни;

- перехід від однопартійної до багатопартійної системи;

- забезпечення руху до підвищення самостійності країни з урахуванням зростання потреб суспільного розвитку, зростання культурних цінностей, відновлення і нарощення науково-технічного потенціалу та інтенсивної інтелектуалізації суспільства і перехід на економіку знань;

- збереження стабільності і єдності нації, зростання добробуту, безпеки, творчого потенціалу українського народу;

- підвищення соціокультури і самосвідомості.

Потребує подальших змін і система законодавства, принципи побудови правопорядку в державі, підвищення скоординованості політики країни в галузі правового регулювання.

На сьогодні в структурі країни складаються моделі розвитку, відбувається переорієнтація господарської діяльності з внутрішнього економічного розвитку і соціального забезпечення на активну участь у конкурентній боротьбі, постійне активне пристосування до умов глобалізації, передача частки функцій держави у сферу бізнесу, формується діяльність неурядових організацій, транснаціональних правозахисних груп і об'єднань та

багато ін. Зазначене підтверджує, що особливої уваги серед перелічених проблемних питань потребує впровадження трансформаційних процесів у діяльність органів виконавчої влади.

Система публічного управління являє собою поєднання трьох компонентів: суб'єкта управління — системи органів виконавчої влади; об'єкта управління — сукупність сфер суспільного життя, на які спрямовано управлінський вплив; процесів здійснення управлінської діяльності, які реалізують управлінський вплив на керовані об'єкти, в яких існують різноманітні зв'язки і взаємодії між суб'єктами і об'єктами управління [15]. З огляду на вищевизначене процеси трансформації системи публічного управління можливо розглядати за двома напрямками: трансформація суб'єктів управління і трансформація управлінської діяльності всієї системи публічного управління в її широкому розумінні. Тобто системна трансформація стосується не тільки адміністративної, судової і виконавчої влади, а й умов і засобів їх формування і функціонування. Зміст трансформації публічного управління полягає в його комплексній переструктурі за всіма складниками для успішного управління сферами життя шляхом розбудови змістовно-функціонального змісту діяльності органів виконавчої влади, проєктування, організації, контролю і регулювання її здійснення, не допускаючи стохастичності і спираючись на детермінованість суб'єктно-об'єктної взаємодії. Трансформація публічного управління здійснюється шляхом цілеспрямованих перетворень і перебудови систем управління з метою надання їм нових якостей, рис, суттєвих ознак, нових властивостей і можливостей.

Природа і зміст поняття "трансформація" тісно корелює з природою поняття "зміна". Вони існують завжди разом. Зміни означають внутрішній поворот, який життєво необхідний для використання потенційних можливостей. У новому тлумачному словнику української мови поняття "зміна" визначено у двох аспектах: 1) змінювання; перехід, перетворення, чогось у щось якісно інше; 2) заміна когось, чогось кимось, чимось іншим [12, с. 158]. Під змінами розуміють і "впровадження інновацій для перетворення діяльності організації відповідно до вимог ринку" [13] і різноманітні інноваційні звернення, які можуть поєднуватись у різних напрямках, зміна напрямів, структури, технологій і процесів. Трансформації розкривають продуктивність чи діяльність змісту змін і сприяють в середовищі їх швидкому опануванню, якщо є позитивними, чи ліквідації, якщо є негативними. Частіше трансформація відображає новизну змін, їх опанування, стаючи активним супутником їх прояву.

Аналіз змісту понять "зміна" і "трансформація" показує, що існує різноманіття поглядів на їх зміст, але очевидно, що вони не існують одне без одного і поява навіть незначних змін потребує їх опанування за допомогою трансформаційних процесів. Процеси трансформації повинні спиратися на новизну змін, їх призначення і можливість отримання якісних результатів. Розглядаючи зміст трансформаційних процесів, необхідно чітко уявити зміст змін, які необхідно здійснювати, а вивчаючи сутність змін, необхідно отримати відповіді стосовно потреб їх впровадження і застосування.

У внутрішніх параметрах системи управління зміни проявляються постійно. Особливістю моделей трансформаційних змін в управлінні є їх спрямованість на створення умов переходу на якісно новий рівень функціонування, як самої системи управління, так і керованих нею процесів, за рахунок синхронізації впливових інструментів на якісне функціонування і розвиток. Рамки їх кордонів і масштабів часто бувають всеохоплюючими. Контент змін розглядається під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників за змістом і етапами, в тому числі поведінки працівників, їх емоційної реальності, комунікацій і способів взаємодії. Вони потребують змістовної, функціональної, інституційної діагностики, запровадження системи планування організації та ресурсного забезпечення.

Трансформаційні процеси в управлінні країною і всіх сферах життя впливають на набуття суспільством нових рис, на зміну видів діяльності і процесів, які їх стосуються, змінюють функції систем управління, зміст управлінської діяльності, організацію і механізм їх здійснення, організаційні форми і статус органів виконавчої влади. Проблеми її трансформації не можуть розглядатись тільки як розрізнені явища, а потребують визначення таких напрямів, які об'єднують усі внутрішні процеси і створюють систему, яка забезпечує повний перехід до побудови процесів функціонування нової держави.

Необхідність активного застосування процесів трансформації проявляється у всіх сферах життя суспільства у вигляді як ряду самостійних заходів реформ, так і національних проєктів, які недостатньо прив'язані до цілісної системи органів виконавчої влади в публічному управлінні. Це означає, що єдиний вірний шлях їх об'єднання є випереджальна трансформація змін у самій системі публічного управління з огляду на необхідність, узгодження всіх трансформаційних заходів і створення умов регульованості і керованості змінами в суспільстві. Вона підвищить трансформаційну спроможність державної і місцевої влади щодо формування і реалізації інноваційних процесів соціально-економічного розвитку її конкурентоспроможності. Стає очевидним, що питання сутності, змісту і форм застосування трансформаційних процесів у проблемах, з якими стикається суспільство на сучасному етапі розвитку, безпосередньо пов'язані з якістю здійснюваних управлінських процесів у системі органів виконавчої влади. Дослідження смислового значення поняття трансформації та існуючих проблем, які не можуть бути вирішені без участі держави, дозволяють сформулювати зміст цього феномену в системі органів виконавчої влади і визначити теоретичні засади й умови формування політики трансформацій у цій сфері.

Трансформаційні процеси в організації діяльності органів виконавчої влади являють собою сукупність дій нормативно-правового, інституційного, організаційного, соціального та економічного змісту, спрямованих на реалізацію попередньо спланованих або несподіваних змін в устрої, практиці, професійній діяльності управлінських і суспільних процесів з урахуванням інноваційних потреб керованих систем з реалізації заходів щодо підвищення ефективності владної діяльності та її безпосередньої участі в заходах.

Таблиця 2. Зміст основних елементів процесів трансформації в системі публічного управління в послідовності їх здійснення

Ознаки класифікації	Види змін і процеси їх реалізації
Мета	Підвищення темпів соціально-економічного розвитку, якості і результативності діяльності органів виконавчої влади, запровадження нових чи поглиблення існуючих напрямів діяльності, підвищення знань-кваліфікаційного потенціалу, забезпечення і підтримка розвитку керованих систем, ліквідація недосконалих організаційних структур, підвищення розуміння і реалізації управлінських трендів
Складові елементи і об'єкти трансформаційних процесів	Зміст праці, виконувані функції і завдання, організація праці, організаційні форми праці, методи праці, технологія і механізми праці, стимулювання праці, культура праці, соціодинаміка праці, ресурси праці, зміна принципів організації праці, методів і механізмів, трансформація управлінської діяльності органів виконавчої влади та ін.
Характер трансформаційних процесів	Еволюційні (реалізація реформ, політик, законодавчих актів, інституційних заходів); революційні (проекти, технології тощо)
Методи трансформації	Адаптивні, примусові, технологічні, соціально-психологічні, структурні, поведінкові, психологічні та ін.
Підходи до трансформації	Процесний, системний, концептуальний, адитивний, ситуаційний, поведінковий, психодинамічний, компетентісний, гуманітарний, інформаційно-комп'ютерний

Політика трансформації соціально-економічних, політичних, технічних та інших процесів повинна передбачати і враховувати їх глибинний зміст, а саме:

— сучасна філософія діяльності органів виконавчої влади повинні формуватись на глибокому розумінні процесів створення нових цінностей соціально-економічного розвитку і задоволення потреб народу і країни, його бажань і очікувань на сучасному етапі і стратегічному майбутньому. Види управлінської праці формуються під впливом явних і прихованих усвідомлених явищ, які визначають єдність ідеології, цінностей, підходів до правил вирішення завдань управління, які їх реалізують;

— управлінські трансформації в системі управління виникають у зв'язку з появою нової ідеології, нових підходів і нових принципів і цінностей суспільства. Вони реалізуються імплементацією нових поглядів у нормативно-законодавчі та інституційні засоби в процесах управлінської праці, які перетворюють їх у діяльність керованих об'єктів;

— трансформаційні процеси в системі публічного управління повинні спиратись на поглиблений зміст, інноватизацію і особливий інструментарій перетворення організаційних форм діяльності та інституалізації управлінських процесів, включати комплекси інноваційних заходів щодо системного і систематичного підвищення результативності і якості діяльності органів виконавчої влади та важелів її впливу на інноваційний розвиток керованих об'єктів;

— у системі управління трансформаційні процеси потребують для своєї реалізації необхідних змін у змісті функціональних завдань управління, в організації їх вирішення, що повинно створювати умови для переходу систем управління з існуючого нестійкого стану на більш високий, здатний підвищити вплив на пристосованість суб'єктів керівних і керованих об'єктів до еле-

ментів змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі.

Інноваційні трансформації процесів діяльності органів виконавчої влади в управлінському середовищі сприяють прискоренню сприйняття, організації і керованості управління, обґрунтованості, взаємодії і підпорядкованості процесів змін суб'єктам управління, їх праці, інституції, інформації та інших ресурсів. Частина змін може не зачіпати майже всі процеси управління, оскільки у їх складі залишаються постійні складники, які з появою нових обставин не змінюються і не потребують опанування новими методами та іншими інструментаріями дії.

Трансформація передбачає перетворення різного масштабу і глибини, які дозволяють перебудувати не лише саму систему публічного управління, а й керовані нею процеси і об'єкти, підвищити рівень їх інноваційності, дієвості і різнобічності. Напрями трансформаційних процесів у системі публічного управління повинні охоплювати якомога повний спектр їх складників, зі збереженням цілісності систем управління. Завдяки трансформаційним процесам, які створюють умови для можливих перетворень, визначаються і реалізуються заходи з використанням ситуаційних важелів, чинників впливу, пов'язаних із радикальними структурними змінами. Останні можуть бути класифіковані за об'єктами змін, за рівнями, за ступенем здійснення та іншими ознаками. Водночас у публічному управлінні можуть бути і зміни, які здійснюються в межах самоорганізаційних процесів.

Процеси управління мають циклічний характер, оскільки зміни виникають постійно і взаємопов'язано, а їх характеристики і складність потребують постійного передбачення тих чи інших трансформаційних заходів. За результатами аналізу реального стану управління і життєдіяльності або при появі сприятливих можливостей розвитку й отримання швидких результатів очікувані зміни доцільно прогнозувати і планувати.

У системах управління трансформації слід розглядати як комплексні, цільові процеси перетворень функціональної, організаційної, процесно-технологічної управлінської діяльності які виникають під впливом ендогенних факторів. Процес переходу управління з одного можливого рівня на інший шляхом планування змін, його змістовні елементи, функціональні структури і масштаби їх діяльності обмежені управлінськими діями. Розробка управлінських засад, які відображають стратегічні трансформаційні перетворення із застосуванням нових технологій і механізмів, охоплює чинники підвищення адаптивності функціонування розвитку систем і підвищує управлінський потенціал. Науково-методичне забезпечення процесів інноватизації системи публічного управління слід починати з розгляду елементів системи як об'єктів трансформації. Загальні характеристики видів трансформації можливо уявити за основними видами можливих змін, які реалізуються управлінськими процесами.

Дослідження генерації поняття трансформації дозволило визначити зміст і особливості трансформації в діяльності органів виконавчої влади, що дало змогу ви-

явити складники побудови трансформаційних процесів, їх зміст, послідовність, вибір методів і технологій здійснення, інституалізації і реалізації, виокремлювати дії суб'єктів і виконавців, відповідальних за трансформаційний рух та інші складники концептуальної моделі трансформаційних процесів в організації діяльності органів виконавчої влади. Концептуальна модель трансформаційних процесів повинна включати весь спектр їх обґрунтованих складників, основні з яких наведені на рисунку 1.

Наявні на сучасному етапі численні невирішені проблеми країни потребують швидких рішень, серед яких пріоритетним елементом є реалізація концепції трансформаційних процесів діяльності органів виконавчої влади. Особливої уваги потребують ті заходи, які донині не були включені до здійснюваних реформ влади і низки галузевих і регіональних стратегій.

ВИСНОВКИ

Перехід України на новий тип економічної системи, глобалізація, інформатизація, диджиталізація, втрачання великої частки промислового сектору і традиційних галузей, невідпрацьованість економічних і соціальних моделей розвитку зробили певні процеси життєдіяльності застарілими, а економічно-соціальний розвиток динамічно нестійким і недостатнім. Інвестиції в розвиток та інституційні зміни не згармонізовані між собою, а економічне зростання не спостерігається. Визначення потребує активізація та інновацізація трансформаційних процесів в усіх сферах господарювання і життя країни, ініціатором і координатором якого повинні стати органи виконавчої влади. Вони повинні створити життєздатне альтернативне середовище в усіх сферах життя.

Результати проведеного дослідження ілюструють необхідність поглибленого теоретичного і науково-методологічного обґрунтування трансформаційних процесів у системі публічного управління і кроків їх реалізації для створення міцних передумов стратегічного розвитку.

Подальшими дослідженнями в цьому напрямі повинні стати розробка науково-методологічних засад технологій і механізмів побудови й управління інтегрованих трансформаційних процесів, які охоплюють системи управління і керовані системи для спільного здійснення якісного, системного і спільного впливу на соціально-економічний розвиток.

Література:

1. Друкер П. Ера социальной трансформации: [Электронный ресурс] / пер. с англ. Т. Лопухиной; Центр

1	Усвідомлення безальтернативності і важливості прогресивних змін у системах управління і створення передумов їх якісного і своєчасного здійснення
2	Ідентифікація цілей діяльності і розвитку систем управління діяльності органів виконавчої влади із цілями розвитку українського суспільства, сферами й умовами процесів життєдіяльності і можливостей управління впливати на їх позитивний рух
3	Аналіз і передбачення змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі, які впливають на суспільний розвиток і потребують корекції їх плину
4	Визначення існуючого і необхідного змісту діяльності органів виконавчої влади, її функціональної спрямованості, організаційних форм і способів побудови процесів управління і формування професійного і кваліфікаційного управлінського потенціалу
5	Оцінка якості організаційних форм, організаційних засад і способів організації діяльності і умов формування управлінських впливів
6	Уточнення змісту, напрямів і умов взаємодії органів виконавчої влади із суб'єктами і об'єктами господарювання і населенням на керованих територіях
7	Формування концепції трансформаційних змін, шляхів і способів її реалізації
8	Дослідження й удосконалення мотиваційних чинників до підвищення ефективності праці в системі органів виконавчої влади і розробка шляхів їх інновацізації і ефективного застосування
9	Розробка заходів забезпечення компетентісно-кваліфікаційного і фахового рівня учасників, трансформаційних і робочих процесів управлінської діяльності, формування і реалізація організаційної управлінської культури
10	Розробка і запровадження корпоративної політики розвитку в організаційних структурних підрозділах органів виконавчої влади
11	Розробка стратегій інноваційного розвитку системи управління, довгострокових трансформаційних заходів їх інституалізації і професіоналізації на базі економіки знань, цифровізації тощо
12	Планування здійснення трансформаційних заходів і їх ресурсного забезпечення

Рис. 1. Основні складові концептуальної моделі трансформаційних процесів

гуманитарных технологий. Режим доступа: <https://gtmarket.ru/library/articles/2506>.

2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования: пер с англ. Москва: Академия, 1999. 956 с.

3. Тоффлер Е. Третья волна / пер з англ. А. Євса. Київ: Всесвіт, 2000. 480 с.

4. Маркович І. Б. Розкриття сутності поняття трансформації економічного простору в системі категорій національної економіки. Економіка розвитку. 2014. № 2. С. 77 — 81. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecro_2014_2_16

5. Головаха Є. Українське суспільство: шляхи трансформації. Український соціологічний журнал. 2016. № 1—2. С. 26—30.

6. Головаха Є. Підходи до визначення неекономічних аспектів економічних трансформацій // Некономічні пріоритети модернізації в Україні з урахуванням інтеграційного досвіду країн Центрально-східної Європи: наукова доповідь; за ред. О. М. Балакіревої; НАН України, ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України". Київ, 2015. С. 6—13 (162 с.)

7. Поліщук Ю. Трансформаційні процеси в сучасній Україні: зарубіжна історіографія. Наукові записки. Вип. 5—6 (85—86). С. 326—340.

8. Івченко Є. А. Трансформація як поняття та підходи до його розуміння в економічному контексті. Ефективна економіка. 2015. № 12. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5827>

9. Міхровська М. С. Деякі аспекти модернізації державного управління в контексті цифрових трансформацій. Прикарпатський юридичний вісник. 2021. Вип. 2 (37). С. 75—78.

10. Чернюк Л. Г. Трансформаційні процеси в економіці України та її регіонах: проблеми та перспективи. Збірник наукових праць ВНАУ. 2011. № 1 (48). С. 252—256.

11. Потравка Л. Сутність, зміст та етапи трансформації соціально-економічної системи. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2014. Вип. 19. Ч. 2. С. 192—200. Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5802/1/Потравка%20Л..pdf>

12. Бєсєдін М. О., Нагаєв В. М. Основи менеджменту: оцінювальний підхід (модульний варіант): підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 496 с.

13. Косач І. А., Ладонько Л. С., Калінько І. В. Ділове адміністрування: менеджмент організацій та управління змінами: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2016. 217 с.

14. Михненко А. М. Суспільний розвиток / Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпуненко (співголова) [та ін.] // Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. 2011. Т. 1. С. 624—628.

15. Вороніна Ю. Є. Теорія та практика публічного управління та адміністрування: навчальний посібник. Мелітополь: Колор Принт, 2020. 204 с.

References:

1. Druker, P. (2006), "The era of social transformation", available at: <https://gtmarket.ru/library/articles/2506> (Accessed 10 June 2022).

2. Bell, D. (1999), Hriaduschee postyndustrial'noe obschestvo. Opyt sotsyal'nogo prohozyrovanyia [The coming post-industrial society. The experience of social forecasting], Akademyia, Moscow, Russia.

3. Toffler, E. (2000), Tretia khvylia [The third wave], Vsesvit, Kyiv, Ukraine.

4. Markovych, I.B. (2014), "Definition of the concept of transformation of economic space in the system of categories of national economy", Ekonomika rozvytku, vol. 2, pp. 77—81, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/egro_2014_2_16 (Accessed 10 June 2022).

5. Holovakha, Ye. (2016), "Ukrainian society: ways of transformation", Ukrains'kyj sotsiologichnyj zhurnal, vol. 1—2, pp. 26—30.

6. Holovakha, Ye. (2015), "Approaches to determining non-economic aspects of economic transformations", Neekonomichni priorytety modernizatsii v Ukraini z urakhuvanniam intehratsijnoho dosvidu krain Tsentral'no-skhidnoi Yevropy: naukova dopovid' [Non-economic priorities of modernization in Ukraine, taking into account the integration experience of the countries of Central and Eastern Europe: scientific report], NAN Ukrainy, DU "Instytut ekonomiky ta prohozyrovannia NAN Ukrainy", Kyiv, Ukraine, pp. 6—13.

7. Polischuk, Yu. (2015), "Transformational processes in modern Ukraine: foreign historiography", Naukovi zapysky, vol. 5—6 (85—86), pp. 326—340.

8. Ivchenko, Ye.A. (2015), "Transformation as a concept and approaches to its understanding in the economic context", Efektyvna ekonomika, vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5827> (Accessed 10 June 2022).

9. Mikhrovs'ka, M.S. (2021), "Some aspects of modernization of public administration in the context of digital transformations", Prykarpats'kyj iurydychnyj visnyk, vol. 2 (37), pp. 75—78.

10. Cherniuk, L.H. (2011), "Transformation processes in the economy of Ukraine and its regions: problems and prospects", Zbirnyk naukovykh prats' VNAU, vol. 1 (48), pp. 252—256.

11. Potravka, L. (2014), "Essence, content and stages of the socio-economical system transformation", Ukrains'ka nauka: mynule, suchasne, majbutnie, vol. 19, no. 2, pp. 192—200, available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5802/1/Потравка%20Л..pdf> (Accessed 10 June 2022).

12. Biesiedin, M.O. and Nahaiev, V.M. (2005), Osnovy menedzhmentu: otsinnosytuatsijnyj pidkhyd (modul'nyj variant) [Fundamentals of management: assessment-situational approach (modular version)], Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.

13. Kosach, I.A. Ladon'ko, L.S. and Kalin'ko, I.V. (2016), Dilove administruvannia: menedzhment orhanizatsij ta upravlinnia zminamy [Business administration: organization management and change management], Kondor, Kyiv, Ukraine.

14. Mykhnenko, A.M. (2011), "Social development", "Theory of public administration", Entsiklopediia derzhavnoho upravlinnia : u 8 t [Encyclopedia of public administration: in 8 volumes], Nats. akad. derzh. upr. pry Prezidentovi Ukrainy, Kyiv, Ukraine, vol. 1, pp. 624—628.

15. Voronina, Yu.Ye. (2020), Teoriia ta praktyka publichnogo upravlinnia ta administruvannia [Theory and practice of public management and administration], Kolor Prynt, Melitopol', Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2022 р.

www.dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net
тел.: (044) 223-26-28, (044) 458-10-73